

Lo-Káli – szakmai végbeszámoló

2022.10.30. Nemes Gusztáv

A „Mítosz és realitás, helyi élelmiszerrendszer a 'Magyar Provence'-ban - diskurzusok, termelők, vásárlók és társadalomgazdasági hatások” (röviden Lo-Káli) kutatás sikeresen lezárult. A kutatást eredetileg 3 évre terveztük, a COVID miatt kértünk és kaptunk egy év halasztást, így négy éves lett a projekt. A forrást felhasználtuk és jelentős eredményeket értünk el több területen. Az alábbiakban rövid összefoglalót adunk a történelekről, az eredeti tervektől való eltérésekről, a fő eredményekről. A részletes kutatási események az éves beszámolóinkban, a tudományos eredmények a publikációinkban fellelhetők, ezeket az alábbi dropbox könyvtárban letölthető formában összegyűjtöttük:

<https://www.dropbox.com/sh/u93hipk966e0cqX/AAC6z0DrvUTsucn1wOG0j1WUa?dl=0>

A kutatás jelentős emberi erőforrást mozgató meg, különböző szakaszaiban összesen 9 senior kutató, 7 doktorandusz és mesterhallgató intenzíven vett részt, a 8 Káli-medencében szervezett terepgyakorlatra pedig összesen kb. 200 mester és alapszagos egyetemi hallgatót vittünk a terepre. A tereptáborok és a kutatóútak során a hallgatók és a kutatók kérdőíveket és interjúkat vettek fel. A 'Helyi termék, társadalomszerkezet, turizmus felmérésből' 388 db készült Köveskál, Kővágóörs, Szentbékálla, Balatonhenye, Mindszentkál, Salföld és Kékkút településeken. A 'hosszú látogatói kérdőív' 339 db-ot, a Tóti piaci rövid látogatói kérdőív' pedig 406 db-ot vettünk fel. Ezen kívül 35 db szolgáltatókkal és 98 db termelőkkel készült kérdőívünk is van. Interjúból a kutatás során összesen 112 db született. A kérdőíveket adatbázisokba rendeztük, az interjúk túlnyomó részét legépeltük, NVIVO kódolásuk folyamatban van. Rendeztünk 6 db dedikált kutatási workshopot, ahol együtt elemeztük az eredményeket, de a tereptáborok során és számtalan egyéb személyes és online találkozón is dolgoztunk együtt a kutatás kapcsán.

Ami megvalósult és ami nem

A kutatás kezdetén az alábbi célkitűzéseket fogalmaztuk meg:

<p>Célkitűzések és várt eredmények</p> 	<p>TUDOMÁNYOS CÉLKITŰZÉS</p>	<p>Hozzájárulás a helyi élelmiszerrendszerekről szóló diskurzusok jelenlegi ellentmondásainak megoldásához, meghatározva szerepüket a fogyasztók, a termelők és a vidéki területek társadalmi-gazdasági fejlődésében, jólétében.</p>
	<p>MÓDSZERTANI CÉLKITŰZÉS</p>	<p>Kísérletezés a multidiszciplináris megközelítéssel, kvantitatív, kvalitatív módszerek a komplex társadalmi-gazdasági kérdések feltárására; konkrét mérő eszközök adaptálása a helyi élelmiszerrendszerek vizsgálatához (vonzerómérés)</p>
	<p>OKTATÁSI CÉLKITŰZÉS</p>	<p>Hallgatók bevonása a kutatás tervezésébe és végrehajtásába (foglalkoztatás, kutatótáborok, szakdolgozatok, TDK-k PhD., kutatási eredmények felhasználása az oktatásban)</p>
	<p>FEJLESZTÉSI & SZAKPOLITIKAI HATÁSOK</p>	<p>Hozzájárulás a helyi élelmiszerrendszer fejlesztéséhez a Balaton-felvidéken, a tudatosság, a társadalmi tanulás és az innováció növelése révén, a helyi márkaépítés és a stratégiai marketing támogatása; és a politikai döntéshozók tájékoztatása a lehetőségekről, a szűk keresztmetszetekről</p>

Tudományos eredmények

A kutatáshoz szorosan kapcsolódóan három konferencia szekciót szerveztünk:

- Az ESRS (European Society for Rural Sociology) 2019-es kongresszusán, Trondheimben - <https://esrs2019.no/workgroup/wg31-benefits-challenges-social-learning-and-controversies-around-local-food-systems/>
- a KRTK RKI által 2021 ősztén szervezett Falukonferencián, <http://falukonferencia.rkk.hu/program.html>
- A Magyar Szociológiai Társaság 2022-es vándorgyűlésén, Miskolcon - https://www.facebook.com/events/1497940977309569/?active_tab=discussion

A kutatás eredményei alapján két folyóirat különszámot is szerkesztettünk:

- Szociológiai Szemle 2022/1 <https://szociologia.hu/szociologiai-szemle>
- Sociologia Ruralis 2022/5 várhatóan decemberben jelenik meg, a cikkek többsége már megtalálható (early view) a folyóirat honlapján.

A kutatás a COVID miatt csaknem egy teljes évre leállt. Ekkor a kutatás során összegyűjtött kapcsolati és szellemi tőkét felhasználva az eredeti témától némileg eltérve azzal foglalkoztunk, hogy a világjárvány illetve az ahhoz kapcsolódó társadalmi távolságtartási szabályok milyen hatással vannak a kistermelőre és a rövid élelmiszerláncokra. Erre a kutatási irányra a KRTK-tól kiegészítő forrást is kaptunk,

online workshopokat szerveztünk és elindítottunk egy nagy nemzetközi kutatást, melynek eredményeként 13 ország részvételével öt kontinenst felölelő összehasonlító vizsgálat valamint egy D1-es (SUSTAINABLE PRODUCTION AND CONSUMPTION - impact factor 9.6) és egy Q1-es (Sociologia Ruralis – impact factor 2.09) folyóiratcikk és több hazai publikáció is született. A trendekre reagáló másik új irány annak vizsgálata volt, hogy a COVID hogyan hatott a dzsentifikációra és a falusi turizmusra. Erre a témára is kaptunk kiegészítő támogatást, végeztünk külön vizsgálatot, publikáltunk. Ezek a kutatások némileg eltérnek, ugyanakkor szorosan kapcsolódnak a Lo-Káli eredeti témájához, az NKFIH támogatásra épülő emberi erőforrást, intézményi és egyéb kapcsolatokat használtuk fel hozzá, anélkül nem valósulhattak volna meg.

A projekt tudományos eredményeként több mint 30 értékes publikáció született. Ezek közül 2 db D1-es, 3 Q1-es és 1 db. Q2-es nemzetközi folyóiratcikk. (Még egy Q1.-es cikk – a Sociologia Ruralis Special Issue editorial – jelenleg bírálás alatt van.) Rangos hazai folyóiratokban 7 db. cikket publikáltunk, emellett megjelentünk könyvfejezetekben és konferenciakiadványokban is. Összesen 28 rangos hazai és külföldi konferencián vettünk részt. A saját 'social media' felületeinken kívül (lásd alább) különböző ismeretterjesztő felületeken is megjelentünk, többek között az egyik legnagyobb hazai blogon a Portfolio-n is publikáltunk két cikket, azok közül a másodikat egy hét alatt több mint 30.000-en látták (<https://www.portfolio.hu/krtk/20221016/mi-lesz-veled-kali-medence-videki-turizmus-dzsentifikacio-es-meghasadt-valosagok-a-balaton-felvideken-573043>). A Veszprém 2023 Európa Kulturális Fővárosa projekt néhány eseményén szintén részt vettünk meghívott előadóként, műhelymunka vezetőként.

Mindezzel az eredetileg kitűzött tudományos célokat jelentősen túlteljesítettük.

Módszertani célok

A kutatás során megvalósult a vegyes módszertan alkalmazása, az etnográfiai módszerektől (részvevő megfigyelés) a standard szociológiai módszertanon (interjúk, kérdőívek felvétele) keresztül a pszichológiai módszerekig (vonzerőkártyás mérés), illetve a kóstolásos terméktesztelésig nagyon sokféle módszertant alkalmaztunk. Az eredmények validálására szerveztünk műhelymunkákat, fókuszcsoportos beszélgetéseket. Megpróbálkoztunk Big-data elemzéssel is, a Káli-medence social-media megjelenéseit szeretnénk volna elemezni. Ebből a törekvésből egyelőre nem született publikálható eredmény, de nem adtuk fel a próbálkozást. A projekt utolsó évében bevontuk Zámori Esztert, környékbeli bebíró képzőművészt, aki ékszereket, performance előadást, kiállítást is alkotott az eredményeink felhasználásával.¹

Oktatási célkitűzés

A kutatás eredményeit a résztvevő kutatók rendszeresen alkalmazták, bemutatták különböző vidékfejlesztési, kutatómódszertani, etnográfiai és egyéb kurzusaikon, alap- és mesterszakos

¹ <https://www.eszterzamori.hu/idyll>
<https://www.eszterzamori.hu/rural-brooches>
<https://www.eszterzamori.hu/toldi-fantasy>

és PhD hallgatóikkal egyaránt. Számos szakdolgozat, egy országos második helyezett TDK és egy PhD téma is született a kutatás eredményeként. A legnagyobb siker azonban mégis az, hogy csaknem 200, főleg Corvinusos és Pécsi Egyetemi hallgatót vittünk el 4-5 napra vidéki környezetbe, ahol igazi emberekkel, közösségekkel, problémákkal találkoztak. Esténként megbeszéltük, kontextusba helyeztük a történeteket, a hallgatókat bevontuk a kérdőívek készítésébe, az eredmények feldolgozásába és értelmezésébe is.

Fejlesztés és szakpolitikai célkitűzések

A projekt során szakpolitikai javaslatok kidolgozása mellett a helyben feltárt konfliktusok kezelésében, megoldásában való közreműködést, akciókutatási megközelítést is terveztünk. Az ehhez vezető eszköz beszélgetések, konferenciák, szervezet- és közösségfejlesztési folyamatok generálása lett volna. Ezeket a célokat nem sikerült maradéktalanul elérnünk, több okból. Egyrészt a COVID jó időre lehetetlenné, de legalábbis nagyon körülményessé tette a találkozók szervezését. (Gyakorlatilag csak egyetlen ilyen találkozót sikerült szerveznünk: a 2021-es Mediawave Fesztivál idején hoztuk össze egy nyilvános panelbeszélgetésbe a legkülönbözőbb helyi szereplőket). Másrészt ugyancsak a COVID sok folyamatot felgyorsított, sok feszültséget megnövelt, sok új szereplő jelent meg hirtelen, átrendeződtek az erőviszonyok, stb. Az a tervünk, hogy a problémák feltárása során megszerzett tudás, kapcsolatok, a központi szereplőkkel kialakított bizalmi kapcsolat révén segíteni tudunk a problémák megoldásában, jórészt sajnos kútba esett. Ugyan a dzsentrifikáció és a szakpolitika (terület-, település, turizmusfejlesztés) kapcsolatát több tanulmányban, előadásban és folyóiratcikkekben is boncolgattuk, valódi szakpolitikai ajánlásokat nem fogalmaztunk meg. Ami viszont sikerült: a projekt során készítettünk egy térképet a Tóti Piacról, ami jelentősen hozzájárult a piaci közösség fejlődéséhez, értékes eszközt adott a piacszervezők kezébe és (talán) elősegítette a most induló piacszövetkezet szervezésének elindulását is.

Kommunikáció

A kutatásnak aktív Facebook oldala, Instagram oldala és honlapja, blogja is volt. Youtube csatornánkon egy, a kutatás eredményeit bemutató online előadássorozat látható.

- Facebook: <https://www.facebook.com/lokalikutatas/>
- Instagram: https://www.instagram.com/lokali_kutatas/
- Honlap: <https://lo-kali.hu/>
- Blog: <https://lo-kali.hu/entry/oesszefoglalo-a-legutobbi-terepgyakorlatrol>
- Youtube: <https://www.youtube.com/channel/UCFRfMUdlqtzulveONymRFlw>

Különböző, színvonalas szóróanyagokat (szórólap, kitűző, matrica) is készítettünk, ezek nagyon nagy segítséget jelentettek a terepi munkában. A tudományos publikációk mellett megjelent egy blog cikkünk a Portfólión, ami két hét alatt xxx embert ért el. Két tervünk nem sikerült. Terveztük filmen bemutatni a kutatás eredményeit. Viszonylag sok forgatott anyag elkészült, van néhány kisebb, közösségi video szerű film, de igazi projekt filmet végül nem sikerült csinálnunk. Még egy tervünk volt, ami az eredeti pályázatban nem szerepelt, közben merült fel: szerettünk volna létre hozni egy olyan professzionális, ko-operációs társasjátékot, ami az idelátogatók számára élményszerűen mutatja be a Káli-medence szereplőit, aktuális

problémáit, a turizmussal és a dzsentifikációval kapcsolatos feszültségeket. Sajnos ezt a projektet nem sikerült megfinanszírozni (sem az NKFIH támogatásból sem plusz pályázatokból) de erről sem tettünk le végleg.

A 'Lo-Káli' kutatás 2019 tavaszán indul az MTA Közgazdasági Intézetének szervezésében. Annak szeretnénk utána járni, hogyan vált a Káli-medence az elmúlt 10 év alatt értelmiségi menedékhelyből a falusi turizmus felkapott célpontjává, és mindez milyen hatásokkal jár a helyi közösség, a gazdasági, kulturális és természeti környezet szempontjából. A résztvevő kutatók neves egyetemek és akadémiai intézetek munkatársai (szociológus, helyi gazdaságfejlesztő, néprajzos, környezetpszichológus, élelmiszerlánc-szakértő). Egyetemi hallgatóink is segítenek a munkában. Interjúkkal, kérdőívvel keressük meg a helyieket és az ide látogatókat, műhelymunkákat, konferenciákat is szervezünk a következő három évben.

A projekt során számítunk a helyi lakosok együttműködésére és részvételére. Célunk a tudományos eredmények mellett az is, hogy segítsünk megőrizni a Káli-medence értékeit, a 'hely szellemét', megtalálni azokat az utakat, amelyeken járva a táj és a benne élő emberek a hasznélvezői és nem az áldozatai lesznek a változásnak.

Kutatásvezető: Dr. Nemes Gusztáv

További információ:
www.lokali.hu
Nemes Gusztáv: 20 3973953
f lo-káli

További tervek:

A kutatási eredmények jelentős részét még csak részben sikerült feldolgozni. Legalább 3-4 cikket és végül egy, az eredményeket összefoglaló kötetet szeretnénk még írni az összegyűjtött anyagból, vagyis a támogatás végével a munka nem ért véget. A kutatás részleges folytatása megvalósul a témát országos összehasonlításban vizsgáló "A vidéki dzsentifikáció szerepe a településfejlesztésben" című FK-138098 NKFIH által támogatott kutatásban. Részlegesen a terepmunka is folytatódik, további, kiegészítő interjúkat tervezünk hiánypótló jelleggel a készülő publikációkhoz.

A helyi akciók is folytatódnak, közreműködünk a piacszövetkezet létrehozásában, néhány termelővel tovább dolgozunk más projekteken és továbbra is figyelemmel kísérjük a folyamatok alakulását.

Néhánytervezett további publikáció:

- Nemes G, Lajos, V: Eat the view – local image and gastro tourism
- Balogh Pál Géza A Káli-medence helyi élelmiszer rendszere - szakdolgozat a Budapesti Corvinus Egyetem regionális és környezetgazdaságtan mesterszakán
- Nemes Gusztáv - Balogh Pál: The local food system of the Kali-basin
- Nemes Gusztáv - Balogh Pál: The Liliomkert market - a case-study of a new farmer's market
- Balogh Pál: Farmer's economic practices in the Kali-basin

Köszönetnyilvánítás

A projekt során rengeteg segítséget kaptunk különböző helyi szereplőktől, polgármesterektől, vállalkozóktól, helyi lakosoktól. A tereptáboroknak a balatoncsicsói Nivegy-ház adott nagyon jól használható és szép helyet. A támogatás lehetővé tette egy állandó kutatási-asszisztens alkalmazását (Orbán Évi). A kutatás második részében, a COVID beköszöntével és az új kutatási irányok beindulásával sok segítséget kaptunk Benedek Zsófitól (a kistermelőkkel kapcsolatos vizsgálatban) és Sulyok Judittól (a dzsentrifikációval, falusi turizmussal kapcsolatos vizsgálatban), a közös munka eredménye több publikáció és előadás. Külön köszönettel tartozunk Balogh Pál Gézának, aki rengeteget segített a tereptáborok levezénylésében és annak a rengeteg Káli-medencei lakosnak, nyaralónak, látogatónak, akik válaszoltak a kérdéseinkre.